

Novi zvon

Uvodnik

Pred vami je 2. številka Novega zvona in prvi kratek, ne ravno najbolj tipični uvodnik. Tudi ta številka ponuja tako poezijo (izbrane stihe Aljaža Krivca in nekaj za pokušino od ene izmed urednic) kot prozo (pravljica Ajde Gabrič in prvi del romana v nadaljevanju Anje Radaljac). Predvsem bi se radi pohvalili, da smo z delom *Degradacija neke češpljice* v reviji dobili prvo "stalnico".

Novi zvon, letnik I, številka 2

Urednici: Ada Černoša, Gaja Jezernik Ovca

Mentor: dr. Tomo Virk

Oblikovanje: Ada Černoša

Naklada: ∞

Aljaž Krivec

DUŠNA POKRAJINA

Razbije in stre se v prelestnih okovih,
ko roža zadiha in v bran kaže veje,
zapira, razdira, pohabi in poje,
ko lice se strastno ponuja svetlobi.

Odloči, prenese, privede in vbode,
se veter, ki gozd ga v šumu zapelje,
primerno je klicu in boju narave,
ki prejšnje je stanje zapravila grešno.

Vihra in vihra in prestreza polena,
ki mečejo se v tih ogenj spoznanja,
prerastejo sveče, odstira zaveso,
zapleni pa tiho tihoto potona.

Ker bistvo je v spranih in večnih razdaljah,
ker bistvo se rado v oko tvoje smeje,
saj rane so rane četudi nevidne
in čutijo spečnost, zatirajo meje.

KLIO

Na Slovenskem se je druga svetovna vojna,
začela 6. aprila leta 1941,
neodvisna država ...

... pizda, spet napačna muza.

HIPODROM

Nikoli ne bom čisto prepričan,
če so se takrat res zbirali oblaki
nad glavami mimoidočih.

Še vedno pa sem popolnoma prepričan,
da se ni pametno šaliti na tuj račun.

Odnesel ga je veter,
bi rekel pesnikovalec.

Ampak ga ni,
ni ga odnesel veter.
Ostal je na svojem in gledal podobo za očali.

Kako lepo se sliši topotanje konjskih kopit,
takrat, ko tečejo v prvi krog.
In kako lepo šele takrat,
ko tečejo v zadnjega.

KRTIČKARJI

Urejamo naše vrtičke,
prekopavčkamo,
sadičkamo,
sejčkamo,
obrezujčkamo,
vrtičke pred našimi hiškami,
belimi,
rumenimi,
modrimi,
z lepimi kletmi (lahko bi rekli kletkami),
pred njimi pa mični tlakovčki,
pa lepa garažica,
za naše avtke,
pidne avtke,
hitre avtke,
varne avtke,
lepe avtke
in iz njih gledamo,
velike krtine na naših vrtičkih.

Gaja Jezernik Ovca

MANIČNA DEPRESIJA

Zasebna zabava
v moji glavi.
Jaz nanjo
nisem povabljena.

DECI MACJE KRVI, PROSIM.

Obožujem barve.

A ne na sebi.

Nisem krščena in ne verjamem

v boga.

Poslušam glasbo antikrista.

Zato sem satanist ...

ali pa

kar Satan sam.

Bambus si delam iz kokakole

in krvi.

S tetovažami izražam pripadnost
kultu.

A niti s svojim

vampirskim čutom

nisem uvidela,

da lahko črna oblačila

toliko sporočijo.

DIAGNOZA

Nekonformizem v konformizmu.
In seveda oholost.

Lažna skromnost.
Ego poka po šivih.

Samovšečnost se lepi
kot mast na stene žil.

Kmalu bo potrebno zdravljenje.

A za napuh ni zdravil.

Nekonvencionalen tradicionalist

G K P S N P S P A A L
L I O V A A I I L K J
E M D O Č R N Š I T U
D I A J E A T E N A B
A V T E L D A M E N I
M S K N A I G A J T M
D I E E E G M N A S V
I L B P K M A A H K O
A J E R V A T L I E N
P U L E I T S I G M J
R J E N V S K Z N O S
O E Ž A A K O E O D T
J N I Š L E I P R E A
E A M A E O N O I L R
K P S M N S R E I
C A I C I A I H
I Č E N M N K
J N I A N
O E Z J
I
G

Anja Radaljac

DEGRADACIJA NEKE ČEŠPLJICE

Od primisljanj do raz-misljanj

1.

Tisto tam v kotu sobe, zvito v naslanjač umazano oranžne barve, je Sofija. V naročju drži zeleno beležnico, v ustih kemični svinčnik. Ravnokar se trudi ujeti besede v kletke, imenovane stavki. Samo en dober stavek bi rada. Z enim, resnično dobrim stavkom bi bila danes že zadovoljna.

Nasproti Sofijinega naslanjača je okno. Pod njim je polica in na njej ena sama uvela lončnica. Sofija strmi vanjo, ne da bi jo sploh videla in razmišlja o tem, kako se še drugače, z lepšim slovenskim izrazom reče "češplja." Pri tem misli na temnovijolično sadje, ki je znotraj zamolklo rumene barve, ne na ženski spolni organ. Ve, da je prejšnji teden njena mama naredila "češpljevo marmelado," spomni se celo njenega okusa, vendar pa se zdaj nikakor in niti pri najboljši volji ne more spomniti, kako se sadežu reče. Rada bi ga uporabila v svoji zgodbi, vendar se boji napisati "češplja." Meni da takšen verističen, tako rekoč ljudski izraz ne sodi v njeno prozo. Želi, da bi bil njen jezik kar najbolj dovršen, dodelan, preišljen. Želi si, da bi bil **umetniški**.

Trepeta pred to besedo, boji se te besede, strašne besede, ki jo včasih sliši na predavanjih, večinoma pa jo zgolj čuti nad seboj, lebdečo pod stropom prav vsake predavalnice, v gostih meglicah nakopičeno nad glavami profesorjev, ki si želijo prodreti v njeno bistvo, čeravno je morebiti niso nikoli ustvarili. Ta beseda je personificirana, še več! Ta beseda je živo, povsem imanentno, v sebi obstoječe bitje. Mogoče jo je ustvariti, prodreti vanjo ali pa jo zgolj od daleč opazovati s potnimi rokami in suhimi usti. Fantastična je, težko ulovljiva, fatalna. Njej na čast so potekale, potekajo in bodo potekale dolge in zapletene razprave, ki jih Sofija ni prebrala, čeravno čuti, da bi jih morala. Z občutkom krivde sama sebe prevprašuje (znova in znova in znova!) kaj ta beseda pomeni zanjo. Zanjo, študentko primerjalne književnosti in literarne teorije. Zanjo, ki bi rada s svojo prozo sporočila Več, ki bi rada

segla Višje, ki ji ni nikoli nič Dovolj.

Zdaj je vstala. Mimo predalnika, na katerem stoji stara televizijas topi k policam s knjigami in seže po *Slovarju slovenskega knjižnega jezika*. Prešteje označbe črk in se ustavi pri Č. Lista mimo čačk, čajanke, čajk, čakalnic, čarodejev, časa, časopisov, mimo čebelarjev, čebljanja in čednosti. Pri "čes" se ustavi, s prstom počasi drsi preko česanja, česnja in čestokrat. Nato preide na "češ" in za češnjico najde češpljo.

čéšplja –e ž *sadno drevo ali njegov temno modri jajčasti koščičasti sad; sliva: otresti češpljo; zasaditi mejo s češpljami; izkoščičene češplje, kompot iz suhih češpelj*

»Seveda! Sliva! Kako neumno!« si vzklika Sofija, ko prebere slovarsko geslo. Sofija nekoliko osramočena sama pred seboj in hkrati potolažena, ker je našla lep slovenski izraz, ki ga je iskala, vrne slovar na polico in se nato ponovno ugnezdi v svojem naslanjaču. Zdaj, oborožena s slivo, bi prav gotovo morala ujeti tisti stavek. Dober stavek. Še malo grize svinčnik, nato prebere, kar je napisala.

S steze

Sedeč na prašni poti, v od vetra rojenih oblakih rumenega peska, pišem v moder zvezek pesem o zelenih piramidah in vrojenih idejah, ki jo je nekoč že nekdo zapisal. Neki/neka M.M. Zadnijč, ko sem se sprehajal pod češnjevimi gaji sem jo našel, ležala je na tleh, med uvelimi cvetovi gerbar. Nihče ne bi nikoli vedel, da jo je M.M. napisal/napisala, če je jaz ne bi našel. Zdaj sedim tu, nad glavo mi že približno pol ure brenči osa, prepisal sem že dve kitici in zdaj se sprašujem ali je pesem še vedno last M.M. ali je moja. Ali pa je morda postala samosvoje, imanentno bitje, ki nikomur ne pripada? Ne vem, ali naj prepisem še preostali dve kitici ali ne. Skrbi me, da bi bil moj prepis podoben prepovedani reprodukciji. Morda M.M ni želel/želela, da še kdo prebere njegovo/njeno pesem. Modra noče, da bi bila še kdaj reproducirana. Morda jo išče. Rad/rada bi jo priložil/priložila v mapo k drugim svojim pesmim. Mora jo poslati uredniku neke znane literarne revije. Trudi se, da bi jo po spominu znova zapisal/zapisala, ampak besede so bežeče, zveni so izgubljeni v odmevih. Jaz pa sedim, osi se je pridružil sršen, brenčita glasno kot majhen moped, jaz pa grizem neki

metaforični svinčnik, ki je v resnici samo pero, in se sprašujem ali naj ali ne. Zapišem. Reproduciram.

Znova preberem, kar sem že napisal. Naj ju zbrišem, ti kitici? Naj ubijem svoj ravnokar ustvarjen dvojniki, to, čemur dopuščam možnost samosvojega življenja? Zamišljeno se ozrem na desno.

»Zamišljeno se ozrem na desno,« prebere Sofija. »Zamišljeno se ozrem na desno.« Za kratek trenutek zre v beležnico, še enkrat si tiho prebere zadnji stavek. Presodi, da je stavek slab in ga prečrta. Nato še enkrat prebere cel zadnji odstavek. Pomisli, da bi morda morala prečrtati kar cel odstavek. Slab odstavek je. V mislih je že imela nadaljevanje, šlo bi tako: »In tam ob poti stoji mlada sliva. Pri njenih koreninah so njeni prvi sadovi. Njeni prvi otroci. Pomislim, da je tudi pesem otrok.«, a zdaj odločno potegne s pisalom preko stavkov, ki tvorijo zadnji odstavek in nadaljevanja sploh ne zapiše.

Beležnico zapre, jo odloži na naslanjalo za roke, še vedno grizlja kemični svinčnik. V naslanjaču se nasloni nazaj in se spet zazre proti oknu. Levo od njega, na modro prepleskani steni, visi rdeča stenska ura. Njen velik kazalec kaže med šest in sedem. Sofija pogleda na uro. Še ima nekaj časa.

Odloči se, da se bo zdaj najprej stuširala. Oprala si bo lase in morda si bo z nežno rožnatim lakom namazala nohte na rokah.

Sofija vstane iz fotelja, stopi preko sobe, mimo predalnika, mimo polic s knjigami, skozi vrata na hodnik. Prečka ga in stopi v sobo, ki je dnevni nasproti, v svojo spalnico. Tu odpre omaro, ki je tik ob vratih in vzame iz nje modro krilo, v blago katerega so izvezene črne rože, ter bluzo z visokim ovratnikom. Iz predala spodnjega dela omare vzame črne nogavice, rožnat nederček in spodnje hlačke iz fine olivno zelene čipke, nato predal zapre in stori enako še z vrati zgornjega dela omare. Še enkrat se ozre po spalnici, kot da preverja ali ni morda česa pozabila, potem pa zapre vrata in stopi po hodniku do vrat prav na koncu.

V kopalnici se najprej pogleda v ogledalo, samo za trenutek, potem se hitro obrne stran, začne se slačiti. Odpre si gumbe na sivi jopici, čisto vse, čeprav bi jo lahko

slekla tako, da bi jo samo potegnila čez glavo. Nato na tla odvrže puli, ki ga je nosila pod jopico, in odpre gumb na kabojkah. Nenadoma jo prešine, da je pozabila vzeti svežo brisačo iz predala pod posteljo, namenjenega posteljnini in brisačam, zato si hitro spet orgne jopico, zapre nekaj gumbov in se vrne v spalnico po brisačo.

Ponovno je v kopalnici, jopico je že slekla, zdaj si je z eno roko segla za hrbet, odpira zaponke na bombažnem belem nedrčku. Majhne, čvrste prsi s temno rožnatimi bradavičkami, ki so nabrekle od mraza videti kakor sveže borovnice se rahlo povesejo, ko se skloni in si sleče kavbojke. Zamišljena je. Še vedno razmišlja o tistem stavku, ki ga danes ni napisala in ga mogoče tudi jutri ne bo. Modra ga ne bo napisala nikoli.

Sedi na stranišču in počne tisto, o čemer spodobni ljudje govorijo z zadrego in se prepušča misli, da nikoli, nikoli, nikoli (!) ne bo napisala tistega stavka.

Zamišlja si velik prostor. Velik prazen prostor z belimi stenami in nekaj stebri v dorskem slogu, ki so postavljeni brez vsakega repa in glave. Sofija stoji zunaj tega prostora in ga kritično opazuje. Stebri bi morali tvoriti prav poseben, zapleten vzorec. Sofija ve, da se nov steber vzpostavi vsakokrat, kadar naredi nekaj, na kar je resčno ter upravičeno ponosna. Ve pa tudi, da vzorec ne bo nikoli popoln, če tisti stavek ne bo prišel.

Uporabi tisti papir, ki se ga vsi spodobni ljudje nekoliko sramujejo nesti iz trgovine do avtomobila pred njo. To je namreč tisti papir, ki se navadno uporablja za neko dejanje, ki ga muslimani opravljajo z golo levo roko, spodobni ljudje pa ignorirajo njegov obstoj.

Popolnoma gola je, stopi v kabino za prhanje in odpre pipo. Obrne jo čisto na levo, da bi čim prej pritekla topla voda. Čaka, zdi se ji, da celo večnost. Razmišlja o trenutkih, ko iz pipe teče mrzla voda, na svoje čakanje, na to, da s tem izgublja dragocene sekunde, v katerih bi lahko že nekajkrat zapisala tisti stavek. Če ga bi imela. Ker ga nima, je morda celo vseeno, kako porablja svoj čas.

Topla voda priteče, Sofija nagne glavo in si zmoči lase. Voda se razlije čez njena drobna ramena in prsi ter čez rahlo krivino trebuha steče preko njenega mednožja in nog. Topli curek jo spira, ona pa razmišlja o tem, kako bi o vsakem predmetu v kopalnici lahko napisala vsaj ducat dobrih stavkov. Kako bi o vsakem predmetu lahko napisala kratko zgodbo. Pa ne. Tega ne naredi nikoli.

Kadar sedi med ljudmi, ki so po njenem prepričanju visoko nad spodobnimi, govori da ji kratka proza ne leži. Da ni za to. Pri tem vedno upa, da je nihče ne bo vprašal kaj natančno misli s tem. Ji ne ležijo kratke zgodbe ali novele? Črtice? Obrazi? Kaj ji ne leži, nekaj ji gotovo leži, seveda ji nekaj leži, ljubi bog, kakšna umetnica pa je, če ji prav nič od tega ne leži. Še huje bi bilo, če bi jo kdo vprašal, kaj ji potemtakem *vendarle* leži. Poezija? Ne, Sofija ne piše pesmi. (Nikomur ne upa povedati, da včasih napiše kakšno. Zelo lirsko. Tako, ki se za njeno sodobnost ne spodobi.) Kaj torej? Roman. Sofija piše roman. Že leta ga piše. Več romanov. Vedno nove in nove začetke, ki jih nikoli ne zaključí. Vse se konča, ko nenadoma spozna, da ne najde dobrega stavka za nadaljevanje začetega pisanja. Reče si, da tako ali tako začetno ni bilo nič posebnega, da zgodbe ni dodelala, sploh pa so njene ideje trivialne. Delo opusti. Čez nekej tednov Sofija že piše nov roman, ki ga kmalu spet opusti. Zakaj se nikoli ne loti krajšega proznega besedila? Zakaj ne poskuša? Zakaj se ne uri v literarnem ustvarjanju? Ker Sofija nima izvirnih idej, potrebnih v kratkih proznih besedilih. Ker je njena domišljija zakrnela. Ostaja ji le še naslajanje nad Lyotardovo teorijo o koncu izvirnih idej in zanikanje Habermasa. Romanov se loteva zato, ker upa, da bo nekoč uspela konvencionalno zgodbo povedati z nekonvencionalnim jezikom.

S police pri pipi vzame šampon, ga odpre in povonja. Vonj po sivki vdihuje, dokler se ji ne značne rahlo vrteti, nato si malo šampona stisne na dlan in ga razpeni. Z namiljenimi rokami si gre skozi lase, kroži s prsti, spomni se neke naprave, ki je videti kot pajek z nešteto nogami obešen na kratek ročaj, namenjeni masaži lasišča in potem nenadoma! Nenadoma se ji zazdi, da ga ima. Kar tako. Med umivanjem las. *In nato se nad brenčanje os in zvoke grizljanja kemičnega svinčnika razlije tiha melodija otroške piščali, vse bivajoče pa se napolni z vonjem po sveži slivovi marmeladi.*

Zdi se ji briljanten. V glavi si ga še dvakrat ponovi, potem panično pomisli, da ga bo zdaj zdaj izgubila. Da bo, kakor se je nenadoma pojavil, tudi prešel. Ne da bi si sprala lase in se vsaj malo obrisala, odpre vrata kabine za prhanje in gola steče iz kopalnice, po hodniku, mimo spalnice. Ves čas si ponavlja svoj briljantni stavek. V dnevni sobi se vrže v svoj naslanjač. Z las ji na vrat in prsi kaplja voda pomešana s šamponom, za kar ji je eno figo mar. Poskrbi le za to, da ima za silo suhe roke – podrgne jih ob naslonjala za roke, nato pa pograbi svojo zeleno pisateljsko beležnico in kemični svinčnik, polista, najde zadnji zapis in mu doda svoj današnji Stavek. *In nato se nad brenčanje os in zvoke grizljanja kemičnega svinčnika razlije tiha melodija otroške piščali, vse bivajoče pa se napolni z vojnem po sveži slivovi marmeladi.* Ponovno ga prebere. Zdaj se ji ne zdi več briljanten. Niti dober. Morda povprečen. Da, povprečen, ampak niti kanček več in za umetnika ni nič hujšega od povprečja. Razdraženo pogleda svoje mokro telo, pa fotelj in nato še parket, na katerem se svetijo mokri odtisi stopal. Spet pogleda v beležnico, prebere tisti stavek in pomisli, da bi ga najraje kar prečtala. Potem opazi rdečo uro na modri steni in tiho zastoka, ko vidi, na kateri številki merita njena kazalca. Prav verjetno je, da bo spet pozna. Raztreseno vstane, rada bi se še malo trudila s S steze, ampak nima časa. Pomisli že celo, da bi ostala kar doma in pisala, celo beležko pobere s fotelja in jo še enkrat odpre, nato pa razočarano ugotovi, da je čisto brez idej, da ne ve, kako bi tekst nadaljevala. Še enkrat ga hitro preleti in zaključi sama pri sebi, da sploh ni dober, zato beležko zapre in se vrne v kopalnico.

Spet stopi v kabino za prhanje, nastavi pravo temperaturo vode in spere s sebe še preostanek šampona. V belih potočkih milnica odteka z njenega telesa in pri tem pomisli na vse ideje, ki jih je kdaj imela, na vse dobre, na vse fiste, ki so se ji v nekem trenutku zdele briljantne in zdi se ji, da tudi te odtekajo od nje kakor milnica. Samopomiluje se. Razmišlja o tem, kako bo z vsemi stavki, ki jih bo kdaj napisala – ne! Z vsemi, ki si jih bo kdaj zamislila, prav tako kot s tem, ki ga je tako hitela zapisat, ki ga je čutila kot najboljšega kadarkoli primišljenega. Potem bo nehala z zapisovanjem, nazadnje bo nehala tudi s primišljanjem, ki je konec koncev samo neustavljivo privlačno brskanje po lastni glavi z namenom odkriti zares *polnovreden stavek*. Polnovreden stavek nima enega povedka okoli katerega so nabrani razni osebkni in predmeti. Polnovreden stavek ni kletka ujetih besed, ampak cvetoč vrt, ki se na vse strani odpira v travnike, katerim sledijo gozdovi. Polnovreden stavek je najprej

nepotvorjena misel. Ideja. Je iz najkhrkejše snovi. Iz snovi kot sanje in misli iz nezavednega. Zapisana ideja polnovrednega stavka v bralčevih mislih tvori polnovredne mislene slike, katerih barve so žive, naravne, sveže!

Okoli ramen si ovije veliko brisačo in nekaj trenutkov samo stoji tako in se greje. Nato se obriše, počasi in nežno, obleče – najprej spodnje perilo, zatem nogavice, bluza in nazadnje krilo, ter odpre omarico s toaletnimi pripomočki. Iz nje vzame sušilec za lase in glavnik. Med sušenjem las razmišlja o literarnem večeru, na katerega bo najbrž prišla nekoliko prepozno, kot ponavadi. O tem, kako se bo prerivala med maloštevilnimi obiskovalci, kako bo prav površno pozdravila neko sošolko, ki bo sedela v prvi vrsti in se ozrla vanjo, vse bo preglasno za tihi prireditveni prostor. Nato bo sedla in prisluhnila v upanju, da bo odšla navdihnjena, intelektualno razburjena in v nestrpnem pričakovanju branja, pa tudi ustvarjanja polnovrednih stavkov. Z literarnimi večeri je bilo pač tako. Navdihovali so jo, spodbujali v njej nujo po premišljanju in primišljanju. S strašno ihto se je zatem nekaj časa lotevala pisanja, branja in interpretiranja.

Njeni lasje so osušeni. Njene misli se zdaj oprimejo banalnih majnih predmetnosti. Išče stekleničko za vodo brez katere nikoli ne gre od doma, v mislih pogleda na vse tiste prostorčke v stanovanju, kamor je mogoče odložila svoje ključe, spomni se, da je še malo lačna, zato stopi v kuhinjo in si postreže z nekaj piškoti, medtem pa strmi v svoje črne škornje in sploh ne opazi, da bi jih bilo potrebno očistiti. Stanovanje zapusti z neprijetnim občutkom, da je nekaj pozabila in šele ko izza ovinka pred hišo pripelje njen avtous se spomni, da je odšla od doma brez vozovnice za mestni promet.

Ajda Gabrič

MINUTNIK

Ko se je Minutnik tistega dne kot že tolikokrat poprej brez ciljno vrtel v krogih, se mu je porodilo nenavadno, nepričakovano vprašanje. *Le zakaj se Urnik premika tako zelo počasi, Sekundnik pa me prehiteva?* se je domislil. Sklenil je, da bo vprašal starega stražnika. On je velik in star in pozna svet, zagotovo pozna tudi odgovor na tako vprašanje.

Stražnik je zvečer seveda prišel – kot vedno ob istem času, ko je bil Urnik na sedmici, on sam, Minutnik, pa nekje zgoraj, ob številki dvanajst. Stari vojak je prišepal do vrat – Minutnik ga je že na daleč slišal –, zarožljaj s ključi in odprl težka železna vrata zapuščene skladišča. Ubogi osamljeni minutni kazalec se ga je razveselil še bolj kot ponavadi. Le kako se ga ne bi, ko pa se je bil ves ljubi dan, ko se je dolgočasil v svojih razvlečenih, obupanih krogih, spraševal, zakaj je njegov kratki in čakati brat tako počasen, tisti ozki in dolgi pa tako hiter. Seveda je bil tudi njiju vprašal, ali vesta odgovor, pa mu nista znala pomagati. Nikoli nista. Bila sta tako trapasto zaverovana v svoje kroge, da nikoli nista mislila na karkoli drugega kot na to, da bi samo čimbolj natančno in enakomerno hodila po svojih ustaljenih poteh. Starejši Urnik je bil umirjen, počasen kot polž, mlajši Sekundnik pa je hiter in hiter in hiter in nikoli ni uspel natančno premisliti, kaj naj odgovori na vprašanje. Za Minutnika nepojmljivo hitro je naredil svoj krog po številčnici in navadno zelo hitro pozabil, kaj bi moral reči.

Stari stražnik se je počasi ozrl po zapuščene skladišču, ki ga je tako dobro poznal. Vsak večer je prihajal sem stražit, čeprav v široki, zaprašeni hali, polni zastarelih predmetov, ni bilo več ničesar, kar bi kdo sploh hotel ukrasti. Le on je vsako noč stražil, saj je to počel že tako dolgo, da si ni mogel zamisliti življenja brez svojih straž.

»Stražnik,« ga je nečakano odgovoril Minutnik, takoj ko se je starec usedel na svoje stalno mesto na razmajanem lesenem stolu tik pod stensko uro – edinim predmetom v stavbi, ki je kazal kakšno življenje. Tik-tak tik-tak tik-tak v večnost. Ostali predmeti so bili mrtvi in zaprašeno sivi, večinoma pregnjeni s starimi sivimi plahkami, ki so popolnoma zakrile pogled nanje. Prostor je bil star, večten in nepremičen. Mrtev. Le ura visoko na steni je odzvanjala svoj večni tik-tak tik-tak tik-tak.

»Stražnik! Povej mi, prosim, odgovor na vprašanje, ki me bega že ves dan!« se je mudilo Minutniku.

»Kaj bo dobrega?« ga je vprašal stražnik, ki je mislil, da ga bo Minutnik kot po navadi vprašal po kaki pustolovščini iz njegove preteklosti. Stražnik je bil mož, ki je v življenju mnogo prepotoval, doživel in videl, na stara leta pa ni imel nikogar, ki bi mu o preteklih dogodkih lahko pripovedoval – nikogar razen Minutnika. Ta je bil zvest majhen spraševalec in poslušalec.

»Stražnik, ti, ki si veliko doživel in veliko videl, ti, ki nisi cele dneve zaprt tukaj, ti boš morda vedel: zakaj gre Urnik tako počasi in vedno tako daleč zaostaja za mano, Sekundnik pa me prehiteva? Povej mi, zagotovo veš!«

Stražnik je globoko zavzdihnil in prvič ni našel odgovora na Minutnikovo vprašanje. »Sprašuješ po rečeh, o katerih jaz nič ne vem, mali. V življenju se nikoli nisem dosti spraševal, veš. Vedno sem nekaj naredil: hitro tekkel, izdeloval stvari, se glasno smejal. Nikoli nisem veliko mislil na vprašanja, kakršno je tvoje. Ne znam ti odgovoriti, mali, in ne vem, od kod črpaš taka vprašanja. Vprašati bi moral nekoga drugega.«

»Pa bom odšel in našel nekoga, ki mi bo znal odgovoriti!« je vznemirjeno vzkliknil mali minutni kazalec.

»Saj ne moreš oditi,« je mirno odgovoril starec. Nič več ga ni presenečalo ali vznemirjalo, saj je videl že vse, se mu je zdelo. Minutni kazalci niso bili najbolj razburljiva stvar, ki jih je spoznal, tudi tisti ne, ki so imeli nekoliko preveč domišljije.

»Pa bom!« In mali Minutnik je vstal in odšel v svet iskat odgovore na vprašanja o minevanju časa.

Minutnik se je na začetku, kmalu po tem, ko je bil zapustil svoje tiho domovanje, le preplašeno oziral naokoli in ni vedel, kaj naj si misli o velikem tujem svetu, ki ga je obdajal. Tu je vse vrvelo, brenčalo, hitelo od življenja, nič ni bilo kakor v temnem molčečem skladišču, ki ga je poznal. *Med vsemi temi ljudmi je zagotovo kdo, ki bo poznal odgovor na moje vprašanje, je pomislil. A kako naj vem, kateri izmed njih? Še malo dalj bom šel, nato pa vprašal enega izmed njih, se je odločil. In je šel.*

Hodil je in hodil in kmalu prispel v hrupno, hitro in živahno središče mesta. Okoli njega so se dvigale visoke poslovne stavbe, skozi katerih vrata so neprenehoma vstopali in izstopali ljudje. Na široki ulici so v prometnem zamašku stala številna vozila in njihovi vozniki so hupali in vpili skozi okna, da so ubogega Minutnika kar ušesa zbolela. Glej, zdajci se je na semaforju

prizgala zelena luč in čez cesto je po belih črtah zakorakalo na desetine parov nog v elegantnih črnih in sivih čevljih ...

Minutnik je opazil mlajšega možaka, ki je pravkar stopil skozi vhod bližnje stolpnice ven na pločnik. Nosil je temno siv suknjič in prav take hlače, črno kravato, pod eno roko mu je tičala mapa, polna papirjev, v drugi je čvrsto držal črno aktovko. Odločno je stopal po pločniku do prehoda za pešce in se ustavil ob drogu semaforja, zraven pa ves čas živčno pogledoval na uro, ki jo je nosil na zapestju.

»Em, oprostite ... gospod,« ga je plaho ogovoril Minutnik. »Gospod ... mi lahko pomagate pri ...«

Možak se je zmedeno ozrl okoli sebe, saj ni vedel, kdo ga nagovarja. Ko je končno pogledal navzdol, je zagledal malega Minutnika, kako se na vsak način trudi pritegniti njegovo pozornost. »Da, prosim? Si meni kaj rekel?«

»Seveda, vam ... hotel sem vas v bistvu nekaj vprašati,« je zbiral pogum Minutnik.

»Kar, kar ... « je mrmral poslovnež in se oziral proti lučem semaforja.

»Vidite, jaz sem minutni kazalec ... tak, kot se najde na vsaki uri ... videl sem, da nosite na svoji roki uro, pa sem hotel vprašati, ali morda veste ... «

»Dvaindvajset čez deset,« je odvrnil mož v suknji, ne da bi bil Minutnika sploh poslušal do konca. Nato se je na semaforju prizgal zeleni možiček in mož je, skupaj z ostalimi ljudmi, ki se jim je vsem nekam mudilo, odkorakal čez cesto in ob tem s konico svojega črnega čevlja še zadel svojega malega sogovornika, da je ta izgubil ravnotežje in za nekaj trenutkov obležal na trdi sivini pločnika. *Joj, kakšen človek! Zdaj vidim, da tu, med temi ljudmi, ki se jim vsem tako nekam mudi, da nimajo niti časa sogovornika poslušati do konca, ne bom nič opravil,* je sklenil. Odločil se je oditi drugam, nekam, kjer je mirneje in kjer bo našel nekoga, ki bo poznal odgovor na njegovo vprašanje. Ali ga vsaj poslušal do konca. Minutnik se je užaljeno namrščil in za poslovnežem v sivi obleki pokazal jezik.

Ko je tako ugotovil, da v živahnem in kipečem središču mesta zagotovo ne bo našel odgovora na svoje vprašanje, naš junak nikakor ni izgubil poguma. Odločil se je, da bo poskusil drugje. Sprehajal se je po poti in premišljeval, kje bi lahko našel koga, ki bi mu znal pomagati. Naproti mu je prišla stara ženica, ki je pri hoji svoje sključeno telo naslanjala na palico.

»Dober dan,« je vljudno pozdravil Minutnik, saj je vedel, da se to spodobi.

»Dan,« mu je odzdravila starka, nato pa se ob pogledu na malega Minutnika močno začudila. »Ja, kdo pa si, da takole sam tavaš tukaj okoli?«

»Minutnik sem, gospa, takšen, kakršnega vidite na vsaki uri. Odšel sem v svet, da bi izvedel odgovor na vprašanje, ki me bega,« je razložil Minutnik. »Ampak ne vem, kdo bi mi lahko pomagal.«

»Hm...« je pomislila gospa, nato pa ga vprašala: »Si se na svoji poti že kaj utrudil?«

»Da, malo sem že utrujen,« je priznal Minutnik. »Mlad moški v sivi suknji me je brcnil, da sem padel po tleh, zato me vse boli.«

»Ne stanujem daleč, moj dom je v sosednji ulici. Pridi z menoj in si malo odpočij. Lahko boš tudi povprašal moje sosoživalce, ali morda poznajo odgovor na tvoje vprašanje,« je Minutnika povabila prijazna ženica. Minutnik je bil res že utrujen od poti in si je želel odpočiti, poleg tega pa je upal, da mu bo kateri od gospejinih sosoživalcev znal pomagati pri iskanju odgovora na njegovo vprašanje, zato je z veseljem sprejel njeno povabilo in z njo zavil v sosednjo ulico.

Stavba doma za ostarele je bila velika, topla in udobna. Gospa je Minutnika odvedla v dnevno sobo, kjer je več sosoživalcev sedelo v širokih naslanjačih, umirjeno in tiho govorilo, poslušalo radijski program s starimi počasnimi popevkami in igralo šah. Ob prihodu Minutnika in gospe s palico so se počasi obrnili in si začudeno, a umirjeno ogledali malega gosta.

»To je Minutnik, ki potuje po svetu v iskanju odgovora na svoje vprašanje,« je vsem razložila gospa. »Povabila sem ga, naj si pri nas malo odpočije in povpraša, ali kdo pozna odgovor.«

Prijazni starci so Minutniku našli prostor na enem od naslanjačev in ga nežno prosili, naj jim pove o svojem potovanju. Minutnik jim je povedal, od kod prihaja, kaj se je pogovarjal s starim stražnikom in kako se mu je porodilo zapleteno vprašanje. »Nato sem odšel v svet in hotel povprašati mladega poslovneža, ali pozna odgovor, pa je bil zelo nevljuden do mene in me ni niti poslušal do konca. Zato še vedno ne vem, pa upam, da mi bo kateri od vas znal povedati – zakaj gre moj starejši brat Umik tako počasi, da jaz že mnogokrat prepotujem ves krog številčnice, ko se on komajda premakne, mlajši Sekundnik pa je tako hiter, da ga že ni več, ko se ozrem za njim?«

Stari ljudje so se počasi in mirno spogledovali, se nasmihali in nazadnje kot eden zmajali z glavami. »Velika in pomembna vprašanja sprašuješ, mali,« je Minutnika nagovoril najstarejši med njimi. »Če je kateri od nas kdaj vedel, je že davno pozabil. Ne poznamo odgovora na tvoje vprašanje. Morda smo prestari za to in bi ti znal pomagati kdo mlajši, morda pa so za tako modrost prav vsi ljudje premladi in bi morali živeti na tisoče let, da bi jo lahko dojel. Ne

vemo in tudi prestari smo, da bi nas kaj takega zanimalo. V mladih letih bi šel rad sam s teboj, da bi skupaj odkrila odgovor na tvoje vprašanje. Zdaj pa ne več. Ne zanima nas več, saj smo že davno odkrili vse odgovore na vprašanja, ki so nas zanimala. Za nas ni več skrivnosti. Radi imamo svoj mir in svoje spomine iz preteklosti.«

Ob teh starčevih besedah se je Minutniku za trenutek zazdelo, da se odgovor na njegovo vprašanje blešči pred njim, da se počasi izvija iz meglic pred njegovimi očmi, da se bo zdaj zdaj zavedel, zakaj je Sekundnik tako hiter, Urnik pa tako zelo počasen. Zdelo se mu je, da mu do odgovora manjka le še majcen drobec podatkov, le še kratka dopolnitev starčevih besed, le še zadnji žarek, ki bo predrl tančico nerazumevanja in zasijal v odgovor, ki ga je tako obupano iskal. Vznemirjeno je skočil na noge in pohitel proti vratom.

»Hej, kam pa kam tako hitro?« so ga vprašali starci. »Ostani še malo tu in si odpočij, preden nadaljuješ svojo pot!« A Minutnik se je le na hitro poslovil od njih in pohitel iz hiše. Vedel je, da ne manjka več veliko do trenutka, ko bo odkril odgovor na svoje vprašanje.

Hitel je po cesti in mrzlično razmišljal, koga bi še lahko vprašal, kdo bi mu še lahko znal povedati, zakaj gre eden od njegovih bratov tako počasi, drugi pa tako zelo hitro. V glavi so mu še naprej odmevale besede starca iz doma: *»Morda smo prestari za to ... morda pa so za tako modrost prav vsi ljudje premladi in bi morali živeti na tisoče let, da bi jo lahko dojali ...«* Spraševal se je, ali bi moral vprašati koga starejšega – toda le kje bi našel starejše in izkušenejše ljudi kot v domu za ostarele? Najbrž bi res moral vprašati koga mlajšega, ki ga take stvari še zanimajo, ki imajo v sebi še tisto iskrico, ki jih žene v raziskovanje in spraševanje ...

Med tuhtanjem je Minutnika nenadoma zmotil glasen vrišč, smeh in čebljanje in vpitje in žlobudranje skupine otrok, ki so počasi korakali za vzgojiteljico. Minutnik je pomislil, da prihajajo iz vrtca. Spet se je spomnil starčevih besed: *»Morda smo prestari ...«* Otroci so vendar mlajši od ljudi v domu! Otroci bodo morda vedeli! se je navdušeno domislil. Opogumil se je in odskakljal za glasno skupinico.

»Oprosti, deček. Te lahko nekaj vprašam?« je ogovoril okrogloličnega pobalina v rdeči vetrovki.

Fant ni odgovoril, le začudeno je gledal Minutnika. Dregnul je svojega soseda in skupaj sta počepnila poleg drobne postavice, da bi si jo bolje ogledala. Ko

sta ugotovila, kdo stoji pred njima, sta se zahihitala in ga skušala prijeti z majcenimi prstki. Njuno navdušenje je pritegnilo še ostale otroke, da so prav vsi obstopili Minutnika in si ga z zanimanjem ogledovali. Smejali so se mu in nerazumljivo ščebetali in odrivali drug drugega, da bi dobili boljši razgled, toda nobeden on njih ni spregovoril z Minutnikom. Tako se je ta odločil, da jih bo sam ogovoril.

»Oprostite, samo nekaj sem vas hotel vprašati. Smem?«

Otroci so začeli še glasneje in bolj razburjeno vzklikati in kimati in čebljati, proti Minutniku se je stegnilo še več ročic, ki so ga hotele zgrabiti in dvigniti, a še vedno ni nihče odgovoril na njegovo vprašanje. Junaček se je izogibal grabečim dlanem in pomislil, da se ti otroci najbrž še niso naučili govoriti. *Od njih ne bom ničesar izvedel*, je razočarano pomislil. *Četudi poznajo odgovor na moje vprašanje, mi ga ne znajo povedati tako, da bi ga razumel*. A v njihovem kričanju in veselju je bilo vseeno nekaj, kar ga je spravljalo v dobro voljo. Ko se je izmuznil med njihovimi nožicami in jih opazoval, kako so sledili vzgojiteljici naprej po poti in se že čez nekaj kratkih korakov znova ustavili, ker je njihovo pozornost pritegnilo nekaj drugega, morda za odrasle prav tako običajnega in dolgočasnega kot mali minutni kazalček, ki sam samcat tava po svetu, zanje pa čudovitega in čudežnega kot najlepša pravljica, se je prešerno zasmel in stekel po stezi v drugo smer, bližnjemu odgovoru na svoje vprašanje naproti. Domislil se je namreč, kdo je še veliko veliko starejši od starcev, s katerimi je govoril. Sonce vendar! Veliko in bleščeče Sonce, ki sveti in sveti dneve in dneve in se nikoli ne utruji, že vso večnost ne! Če je *tako staro, mora biti tudi izkušeno in modro*, je sklepal mali Minutnik in se odločil splezati na najvišji hrib v okolici, da bi ga Sonce slišalo, ko mu bo od tam zastavil svoje vprašanje. Ozrl se je torej okoli sebe in takoj našel najvišji hrib, kar jih je stalo v okolici. Pogumno je zakorakal proti njemu in se začel vzpenjati.

Ko je Minutnik dosegel vrh hriba, je najprej večkrat zajel sapo in si malo odpočil, nato pa je nagovoril staro Sonce.

»Sonce, ti si veliko in bleščeče in vidiš vse, kar se dogaja na svetu. Zagotovo boš poznalo odgovor na moje vprašanje,« je vzkliknil. Tokrat je bil prepričan, da je našel nekoga, ki mu bo znal odgovoriti.

»Kar vprašaj, mali, in poskusilo ti bom pomagati,« je obljubilo Sonce.

»Povej mi, Sonce, zakaj gre moj brat Urnik vedno tako počasi in zaostaja za mano, Sekundnik pa me prehiteva,« je prosil Minutnik.

Sonce je obžalujoče zmajalo z glavo. »Ne morem ti pomagati. Prestaro in preveč večno sem, da bi poznalo kratke čase, v katerih živite vi – kratke ure, minute in sekunde. Vprašati bi moral koga mladega in preprostega, ki ne pozna večnosti, ki pozna le kratke trenutke časa. Tak bi ti znal odgovoriti.«

Minutnik je razočaran sklonil glavo in se obrnil od Sonca. »Rekli so mi, da stari vse vedo, in ti si staro. Mislim sem, da mi boš povedalo.«

Sonce ga je pobožalo po glavi. »Ne bodi žalosten zaradi tega. Jaz ti res ne znam dati odgovora na tvoje vprašanje, a zagotovo je kje kdo, ki bo znal. Včasih je to nekdo, od kogar tega sploh ne bo pričakovali. Svetujem ti, da sprašuješ naprej. Vedoželjnost je dobra stvar.«

Tako se je ubogi mali Minutnik, ki ni več vedel, kaj naj stori, počasi spustil z visokega hriba in spotoma premišljeval. Le kdo bi lahko poznal odgovor na njegovo vprašanje, če mu ni znalo pomagati niti veliko in bleščeče Sonce? Z žalostno sklonjeno glavo je hodil naokoli po samotnih poteh, ki so vodile neznano kam, in se že skoraj odločil oditi nazaj domov, nazaj k bratoma, ki sta bila eden tako počasen, drugi pa tako hiter, da se z njima nikoli ni mogel nič pogovarjati, nič igrati, da si sploh niso mogli priti blizu.

Po zapuščeni stezi med polji pa mu je nenadoma veselo in razigrano nasproti priskakljala majhna oseba: ljubek otrok z lepim okroglim obrazkom, ki so ga bile same velike oči, in z živahno postavico, ki se ni nikoli umirila. Sproščeno je pel čudovit napev in med zlatimi valovi pšenice na okoliških njivah je bil za Minutnika kot podoba najlepše radoživosti, živahnosti in igrivosti, kar jih je kdaj videl.

Ko je otrok zagledal potrtega Minutnika, je prenehal peti in se mu počasi približal. Opazil je Minutnikov žalostni obraz in mu, ker je imel široko srce, ki ni poznalo veselja, če je začutilo žalost koga drugega, želel pomagati.

»Joj, le kaj se ti je zgodilo, da si tako slabe volje, ubožec? Če bi mi povedal, kaj te je tako užalostilo, bi ti mogoče znal pomagati, da bi se počutil bolje,« je velikodušno ponudil svojo pomoč. Minutnik je bil prepričan, da mu otrok ne more dati odgovora, ki si ga je tako želel. Saj mu ni moglo pomagati niti veliko in bleščeče Sonce, le kako bi to lahko storil takle škratek? Tudi otroci iz vrtca mu niso odgovorili. A želel si je le izpovedati svojo žalost, da bi mu bilo lažje, in tako je rekel: »Ah, vprašanje imam, pa mi nihče ne zna odgovoriti nanj. Potoval sem daleč po svetu, vprašal sem celo veliko in bleščeče Sonce, pa nihče ni poznal odgovora, ki bi ga tako rad izvedel. Zato, vidiš, sem tako žalosten.«

Otrok je malo pomislil. »In kakšno je to vprašanje, ki ti ne da miru?« je vprašal. »Minutnik sem, vidiš? Vse življenje sem hodil v krogih s svojima bratoma. In tako sem se vprašal: Le zakaj me moj mlajši brat Sekundnik prehiteva, starejši Urnik pa zaostaja za mano?«

Otrok se je zasmel. »To je pa res lahko vprašanje!« je vzkliknil. »A ne čudim se, da ti veliko staro Sonce ni moglo odgovoriti. Prestaro je, da bi poznalo kratke čase naših ur, minut in sekund. Jaz jih poznam. Poznam odgovor na tvoje vprašanje.«

»Povej mi, prosim!« je vznemirjeno prosil Minutnik. Deček se je nasmehnil. In odgovoril.

»Preprosto je. Tvoj starejši brat Urnik označuje čas starih, pretečeni čas. Tisti neskončni čas, ki se vleče in vleče in ga napolnjujejo le spomini na preteklost, tisti čas, ki ga poznajo starci v domu, ko vse dolge dolge noči sedijo ob obledelih fotografijah in si pripovedujejo zgodbe. Ta čas je dolg in počasen, pozna to, kar je že minulo, in se ne ozira na tisto, kar prihaja. To so dolge ure sedenja in spominjanja in miru.

V nasprotju z njim je tvoj mlajši brat Sekundnik zazrt v prihodnost. Pozna čas odraslih, delavnih ljudi, ki se jim vedno kam mudi in morajo vedno nekam hiteti, da ne bi zamudili. Sekundnik označuje čas za delo, prav kakor Urnik označuje čas za zasluženi počitek po njem. Sekundnikov čas je morda najbolj zoprn od vseh treh, saj si tisti, ki se ravnajo po njem, nikoli ne vzamejo časa za nasmeh ali za počitek, ker so vedno v preveliki naglici, da bi nekaj naredili, vedno jih preganjajo roki in dogovori in pogodbe. Nikoli ne pomislijo, da bi se lahko za trenutek ustavili in se brezskrbno igrali.

Tvoj čas, Minutnik, pa je najlepši. Tvoj čas je otroški čas, čas za igro in smeh in brezskrbnost. Sproščen je in vesel. Ta čas nikogar nikamor ne priganja, prav tako pa se ne vleče predaleč, da bi bil komu v nadlego ali da bi ga bilo kdaj preveč. V njem se otroci igrajo in smejejo in ne poznajo težav ali skrbi, ki tarejo tiste, ki se ravnajo po urah ali po sekundah. Tvoj čas je sedanjost – čas za veselje in svobodo, zato ne bi smel nikoli miniti. To si ti, mali Minutnik – najlepši čas življenja, ne prehitro ne prepočasno, da ga lahko dojamemo prav vsi otroci tega sveta. Ne jezi se, če morda ne razumeš časa, ki ga označujeta tvoja brata – ne moreš ga. Ravno zato si tako popoln.«

Minutnik je otroka ves čas njegovega pripovedovanja poslušal in se trudil zapomniti si kar največ njegovih nauk. Sedaj je dojel in razumel, zakaj je tako poseben, tako drugačen od svojih dveh bratov – ravno zato, ker se je rad smejal in igral, zato ker je rad spraševal in gledal in poslušal – čeprav je šlo le za vprašanja, kot je na primer tisto o prehitevanju in zaostajanju kazalcev po neskončno ponavljajočem se krogu številčnice. Ker je bil radoveden in igriv in nasmejan in kakor otrok, ki ni razumel časa, ki sta ga označevala njegova brata: tisti počasni, ki je odšteval dolge stare ure, in tisti hitri, ki je brzel, da bi ujel vsako prekratko sekundo.

»Stražnik!« je vznemirjeno vzkliknil Minutnik, takoj ko se je pojavil pri vratih starega skladišča. »Stražnik, povsod sem iskal odgovor na svoje vprašanje in nazadnje sem ga le izvedel! Hočeš, da ti ga povem?«

Stražnik se je umirjeno nasmehnil. Njemu se še zdaleč ni tako mudilo kot otročjemu Minutniku. Imel je ves čas dolgih ur, čeprav si je priznal, da je v času Minutnikovega popotovanja igrivo bitjece in njegova večna vprašanja pogrešal. Sekundnikov čas že dolgo več ni bil po njegovem okusu, na Urnikovega pa se ni mogel prav privaditi. Kakor še toliko starih ljudi je pogrešal brezskrbni smeh in čas, ki so ga imeli otroci na pretek, in se je v dolgih urah, napolnjenih le s spomini, počutil ujetega.

»Povej mi,« je počasi rekel. »Enkrat za spremembo boš ti meni pripovedoval o dogodivščinah s poti po daljnih krajih.«

KAZALO

Uvodnik	1
Aljaž Krivec: Dušna pokrajina; Klio	2
Aljaž Krivec: Hipodrom; Krtičkarji	3
Gaja Jezernik Ovca: Manična depresija; Deci mačje krvi, prosim	4
Gaja Jezernik Ovca: Diagnoza; Nekonvencionalen tradicionalist	5
Anja Radaljac: Degradacija neke češpljice, prvi del romana	6
Ajda Gabrič: Minutnik	13

